

Introducing John Shelby Spong

"You rail against the Church's doctrines and core beliefs while you accept wages from her. Even whores appreciate their clients. You, sir, have less integrity than a whore!"¹

(Fra et brev fra Selma, Alabama til John Shelby Spong)

John Shelby Spong blev født i 1931 i Charlotte i North Carolina i USA.

Han voksede op i det såkaldte bibelbælte i sydstaterne, der var præget af racediskrimination, et fundamentalistisk calvinistisk presbyteriansk bibelsyn især fra sin mor og en stærkt konservativ patriotisk amerikansk politik.

I en af sine bøger, *Liberating the Gospels*, beskriver han den kristendomsopfattelse, der var den gængse i hans barndom i den episkopale kirke, de tilhørte under den anglikanske kirke. Den var båret af troen på Bibels ufejlbarlighed og samtidig præget af fordomme og indiskutable følgeslutninger, hvilket gav sig udslag i groteske opfattelser og livsmønstre. Han skriver f.eks.:

" Hvis nogen med sans for både historie og objektivitet havde sagt til mig dengang: Er du da ikke klar over, at Jesus var jøde?, ville jeg være blevet dybt chokeret over selve muligheden. Alt, hvad jeg vidste om Jesus – angiveligt fra Bibelen – ville have modsat sig sådan en tanke. Jesus var helt klart for mig selve definitionen på noget godt. Jøder derimod var ligeså klart defineret for mig i kirken, søndagsskolen, og hvad jeg havde lært, var Bibelen selv – som noget ondt. At hævde at Jesus var jøde var for mit begrænsede sind et paradoks – en ren og skær selvmodsigelse."

Hans far døde som alkoholiker, da drengen var 12 år gammel, og det betød, at han allerede på det tidspunkt mere eller mindre stod som manden i huset, hvor der også var en mindre bror.

Gennem søndagsskole og kirkekor kom han i forbindelse med den lokale kirke, og det blev senere bestemmende for hans karriere, idet kirken i højere grad end skolen formåede at give ham den opbakning og opmuntring, han havde brug for.

Så han besluttede sig for at læse teologi og blive præst. I studietiden stiftede han bekendtskab med den nyere teologi, som blev bestemmende for hans senere opdagelser – ikke mindst Paul Tillich, som han lærte at kende gennem en af sine undervisere, Cliff Stanley. En kær studiekammerats sygdom og død på trods af intense bønnegrupper var også med til allerede i studieårene at ryste hans teologiske barnetro.

Han sluttede sin karriere som biskop i Newark stift gennem 25 år, hvor han blev kendt som offentlig pro-

vokatør og debattør, men også efter pensioneringen i 2000 er han fortsat med at skrive, debattere offentligt og tage på foredragsrejser over hele verden. Han var således i København den 15. juni i anledning af oversættelsen af en af hans bøger til dansk, og den 18.–20. juni deltog han i et seminar i Rättvik i Västerås Stift i Sverige.²

Hvad er det så han vil denne for mange kirkelige kredse så kontroversielle mand?

Ja, hvis man skal dømme ud fra titlerne på nogle af hans bestsellere, så vil han redde kirken fra fundamentalismen³ – han vil befri evangelierne fra 2000 års misforståelser⁴ – han vil reformere kirken gennemgribende, inden det er for sent⁵ – han vil ændre hele den kirkelige selvopfattelse, som han mener i vid udstrækning er blevet fanget af sine egne utidssvarende formuleringer af evangeliet, så den intet har at sige til moderne, åndeligt søgende mennesker i dag.⁶ Hele det kirkelige koncept må derfor ændres, hvis ikke kirken og dermed kristendommen skal forsvinde fra vores kultur. Han ser mange tegn på, at kirken er døende. Ikke blot den tiltagende ligegyldighed med kirkens gudstjeneste og den tiltagende frustration blandt præster (den kommer jeg tilbage til) men bl.a. også den tiltagende fundamentalisme – ikke mindst i USA – opfatter han som den døendes krampetrækninger i en tid, hvor man ikke kan finde på andet end at postulere de gamle sandheder mere og mere skingert. Den tiltagende kamp for de gamle værdier og en tilhørende kirkelig overbærenhed med – ja til tider nærmest foragt for enhver teologisk nytæknings indflydelse på det kirkelige område, hvor det synes at være tryghed frem for alt andet, der er det afgørende kriterium.⁷

Det med menighederne er vigtigt for Spong, og han har gjort det til sin livsopgave at forklare den teologiske nytænkning netop i kirken på en måde, så menigheden kan forstå, hvad der foregår på det fagteologiske plan. Og det mener jeg, han gør aldeles fremragende. For som det ofte nok er blevet fremført, så er der jo ikke meget nyt i det han skriver. Han står i dyb gæld – hvad han også klart erkender – til folk som Tillich, Bultmann, Bonhoeffer, Michael Goulder, John A.T. Robinson⁸, ikke mindst – Don Cupitt, Crossant –

² For mere information om Spongs liv og arbejde se hans selvbiografi: *Here I Stand. My Struggle for a Christianity of Integrity, Love and Equality*, Harper San Francisco 2001.

³ *Rescuing The Bible From Fundamentalism*, Harper San Francisco 1991

⁴ *Liberating The Gospels*, Harper San Francisco 1996

⁵ *Why Christianity Must Change Or Die*, Harper San Francisco 1998

⁶ *A New Christianity For A New World*, Harper San Francisco 2001 – Oversat til dansk: *En ny kristendom i en ny verden*. Anis 2004

⁷ Jf. Helsingørs biskops anklage mod sognepræsten i Tårnbæk for at skabe dyb forvirring om folkekirken. Er det virkelig en forbrydelse at tænke nye, selvstændige tanker og formulere dem offentligt?

⁸ Robinson, som var biskop i Woolwich i England, markerede sig stærkt med sin kontroversielle bog *Honest to God* fra

¹ De tromler frem imod kirkens dogmer og inderste tro, alt imens De modtager løn fra den. Selv ludere anerkender deres klienter. De, min herre, har mindre hæderlighed end en luder! (Citeret fra *Here I Stand*).

altså teologer, som har gået nye veje i deres forskning, men som også ofte er blevet lagt på is af den etablerede kirke. Det er som om, disse nybrud er forblevet indenfor elitære fagteologiske kredse og aldrig er kommet menigheden som sådan for øre – og det er det, der er Spongs egentlige anliggende.

Han beskriver det selv som en vanskelig mission: *Jeg tror ikke, jeg har været teist siden mit møde med teologen Paul Tillich i begyndelsen af 1950'erne. Tillich og andre ligesindede fik indflydelse på en generation af præster, men de forblev selv i det akademiske miljø, hvor denne teologiske revolution foregik. Hvilke konsekvenser det måtte have ude i verden og for kirken, bekymrede dem ikke så meget. Men jeg blev jo både præst og senere biskop og var derfor i daglig berøring med menigheden. Jeg prædikede søndag efter søndag, jeg døpte, konfirmerede, viede, begravede og rådgav de mennesker, som var mit ansvar. Så jeg har måttet bruge mit liv på at udvikle Tillich's non-teistiske tanker så at sige hånd i hånd med den overleverede teistiske tradition i kirken. På denne knivsæg har jeg forsøgt at få ærlighed ind i gudsdyrkelsen ved at gennemtænke og genfortolke vores liturgiske praksis dagligt i et forsøg på at kalde den kirke, jeg tjente og elskede ind i en mulig og realistisk fremtid. Det har af og til været ret ensomt.*⁹

Det har stødt mange kirkelige kredse, at netop en kirkes mand, kunne være så anderledes i sine synspunkter, og man mindes jo den hjemlige forargelse over en anden præst, der netop fordi han er præst ikke må mene, som han mener. Både i USA og i Danmark er det slående, at det især er præsterne (kollegerne!), der er hårde i kritikken, mens mange lægfolk – f.eks. menighedsrådet i Tårnbæk jo har det helt fint med den nye forkyndelse.

I virkeligheden tror jeg, der er tale om et paradigmeskift, som det hed engang – et opgør med en meget indgroet kirkelig selvpfattelse, der går ud på, at medlemmerne af kirken til enhver tid kan afkræves den rette tro eller bekendelse. Altså dette at kirkens eksistens står og falder med en åndelig ensartethed eller ensrettethed hos medlemmerne. Jeg vil med Spong og mange andre mene, at den tid er forbi. Jeg kan ikke lade være med at sammenligne med det menneskesyn, som mere og mere skinner frem i dag i vores del af verden på snart sagt alle områder. Bl.a. i moderne ledelsesteori, hvor den gamle autoritære topstyring er passé til fordel for uddelegering af ledelse på alle niveauer. Også kirken må overveje sin stilling til dette nye menneske- og virksomhedssyn – ikke blot på det administrative men også på det teologiske plan. Kan vi forestille os en kirke med en flad ledelsesstruktur, hvor det er op til den enkelte at tage ansvaret for sin egen tro – og kan vedkommende samtidig føle sig velkommen i menigheden? Hvad mente Luther i øvrigt

1963, som nærmest betød en åbenbaring for Spong. Se Here I stand p. 122ff

⁹ Fra Why Christianity Must Change Or Die.

med at sige, at enhver selv skulle afgøre sig for, hvad der er sand kristendom ud fra Bibelen og sin egen samvittighed?

For mig at se gør Spong, hvad han gør af kærlighed til kirken. Han ser klart, at kirken umuligt kan forblive kirke, hvis den vælger at blive stående som en ubevægelig klippe i tidens strøm. Kirken må svare på tidens åndelige spørgsmål – må indgå i dialog med sin samtid. Ikke med den sædvanlige kirkelige bedreviden og belæring om sandheden, men med respekt for alt, hvad der foregår i vores globaliserede, multireligiøse informationsamfund. Mennesker i dag vil simpelt hen ikke belæres om trosspørgsmål – men de vil gerne samtale.¹⁰

Kirken råder således ikke over den eneste ene sandhed. De andre religioner og religiøse bevægelser ser Spong som udtryk for den samme menneskelige længsel efter Gud. Han bruger billedet med de mange forskellige brønde, hvor det grundvand, man søger efter doge er det samme vand.

Derfor er religionssamtalerne så vigtige i vores verden som et modtræk mod de mange religionsbestemte fjendskaber, som trives i bedste velgående. Og dybest set virker det vel ikke så lidt hovmodigt i dag at ville påstå, at kun kristendommen ejer sandheden, mens alt andet er løgn.¹¹

Spong er humanist. Og han finder humanismens rødder i Jesu rabiater og revolutionerende forkyndelse af lighed og ligeværdighed mellem alle mennesker på trods af religion, køn, race, fortid og tilbøjelighed. En kulturel revolution, som endnu ikke 2000 år efter er bare tilnærmelsesvis gennemført, om end de sidste par hundrede år har medført samfundsændringer i retning af humanismen. Underligt nok er disse ændringer foregået udenom – ja ofte i kamp med den etablerede kirke. Derfor kæmper han offentligt mod al racediskrimination, kvindeundertrykkelse, slaveri under enhver form (slaveriet og racediskriminationen er en væsentlig del af ikke mindst sydstaternes nyere historie). Han kæmper indædt og offentligt mod enhver forskelsbehandling – også på grund af seksuel orientering, hvilket vækker almindelig forargelse men også stor glæde og befrielse f.eks. blandt homoseksuelle. Jeg tror ikke mindst, det er Spongs fortjeneste, at den første homoseksuelle biskop blev viet netop i den episkopale kirke i USA sidste år – til stor forargelse for stort set resten af den anglikanske kirke. Heller ikke i vores egen kirke er vi særligt afklarede omkring det spørgsmål. Det ville være dejligt med en klar melding på et tidspunkt, og det ville i det hele taget være dejligt, hvis kirken kunne komme ud af den berøringsangst, der har afholdt den fra at tage del i den politiske debat de sidste 100 år –

¹⁰ Jf. det nye konfirmandmateriale Con Dios (Aros 2004), der helt klart er meget lidt konfessionelt, men til gengæld meget individualistisk orienteret, samtidig med, at det tager højde for globaliseringen og humanismen.

¹¹ Spong har ofte ført religionssamtaler med jødiske og ikke mindst buddhistiske lærde, som han føler dyb respekt for.

hvorved den netop ganske klart har tilkendegivet sit politiske ståsted.

Spong praktiserer sin kristendom, kan man sige, sådan som han forstår den som Krist efterfølgelse. Han ser faktisk Kristus som et forbillede for ethvert menneske – som en dør til Gud selv – til et levet liv i frihed og kærlighed med mod til at leve fuldt ud, elske grænseløst og være til, som den, man er. At leve og elske og være, sådan som Kristus levede og elskede og var. En virkelighed som transcenderer det menneskelige ind i det guddommelige, som han med Tillich kalder Tilværelsens Grund.¹²

Til gengæld ser han ikke Kristus som frelser i gængs kirkelig forstand. Den opfattelse må simpelt hen udryddes, siger han:
*"Denne tankegang sidder så dybt og synes så uudrydelig, når talen er om kristendom, at man dårligt tør anfægte den, men det er præcis, hvad vi er nødt til at gøre, fordi den fastholder os i et menneskesyn, som ikke længere er brugbart - i en teistisk opfattelse af Gud, som på det nærmeste er frastødende – et magisk syn på Jesus, som fornærmer vores intelligens samt en åbenbart tvingende nødvendighed for kirken til at fremkalde skyld som forudsætning for omvendelse..."*¹³

Derfor anerkender han selvfølgelig heller ikke læren om arvesynden. Han opfatter syndsbevidsthed og frelsesforkyndelse som kirkens urgamle måde at skaffe sig magt over sjælene på. At holde mennesker nede som skyldige syndere, der var ofre for deres onde tilbøjeligheder:

*"Helt genialt blev det, dengang det lykkedes kirken at forbinde følelsen af skyld med det menneskelige begær – først og fremmest det seksuelle begær. Så hver gang dette begær meldte sig, blev skyldfølelsen overvældende. Hellighed blev defineret som kønsløshed. Selve det begær efter kærlighedens forening, som driver to mennesker mod hinanden, blev fordømt! Kvinder følte sig skyldige, fordi de var kvinder, urene når de havde menstruation, skyldige, hvis de elskede en mand, skyldige, hvis de blev gift, skyldige, hvis de fik børn. Kvindeidealet – det kristne kvindeideal var en mor, der var jomfru!..."*¹⁴

Men mennesket er ikke en skyldig synder pr. definition. Det giver ingen mening at påstå det i dag, og det er i øvrigt ikke særlig pædagogisk, hvis man ønsker at bibringe mennesker lidt selvbevidsthed:

"Vi mennesker lever ikke i synd. Vi er ikke født i synd. Vi skal ikke nødvendigvis døbes for at blive rensset for synd. Vi er ikke faldne skabninger, som mister frelsen, hvis ikke vi bliver døbt. Vi er derimod stadig undervejs. Vores mangel på helhed er tegn på den byrde, vi bærer som overlevende fra en lang og vanskelig fortid. Vi

*bærer desuden på et "selvsk gen", som træder i karakter i samme øjeblik vores liv trues. Sådan er det bare at være menneske..."*¹⁵

Kirken har ifølge Spong slavebundet mennesker til en indiskutabel tro på, at de intet magtede selv, bundet af synd som de var – og kun gennem Guds – eller rettere kirkens - nådemidler og renselse og gennem en "ret" – det vil normalt sige borgerlig og samfundsnyttig livsførelse, kunne man gøre sig håb om frelsen i form af det evige liv efter døden... Måske...

I denne sammenhæng kan man kort definere Spongs opfattelse af bøn som handling:

I teismens kronede dage gik bønnen ofte opad, og den trak os med ud af verden så at sige, sådan som mange af vores salmer mere end antyder.

Det findes i høj grad stadig som "stille dage", "pilgrimsrejser" og "retræter". Det er dér, man søger Gud – ikke i det travle dagligliv – ikke i de normale rutiner, ikke her og nu.

Men der er tale om teismens døende krampetræknin-ger. Selv har jeg kedet mig bravt ved den slags sessioner som stille dage, og pilgrimsrejser har skuffet mig fælt med deres løfte om spirituelle højdepunkter. Selve ordet "retræte" virker frastødende på mig.

For mig er bøn det modsatte af tilbagetrækthed fra verden i ensom kontemplation. Bøn er at være åben overfor alle livets muligheder og så forsøge at realisere disse muligheder. Det er at gå ind i et andet menneskes smerte eller glæde...

Bøn er samtidig kampen for menneskelig retfærdighed. Det er kamp for at fjerne dræbende fantasiløshed og stivnakkethed, stupide fordomme og beskytte Guds hellige skaberværk.

*Jeg tror ikke på, der findes en overnaturlig guddom, som jeg kan bede til for at få hjælp i mine personlige sager. Jeg starter ikke med at henvende mig til nogen "far i himlen". Den guddom, jeg tilbæder, er snarere en del af den person, jeg er – både individuelt og i fællesskab med andre. Derfor hører bøn altid sammen med handling!*¹⁶

Han forkaster således hele det teistiske koncept med en udefra kommende personlig Guddom, der har skabt et perfekt menneske i sit billede – et menneske, som imidlertid af egen drift og ved djævelens list er faldet fra sin oprindelige tilstand ned i syndens afgrund, hvorfra kun den samme Gud – ved et dramatisk sonoffer – kan frelse mennesket tilbage til sin oprindelige status. Han mener, at dette bibelske koncept er ubrugeligt i dag – i hvert fald i sin uformidlede form. Derfor må vi formulere os anderledes og ikke bare bevidstløst gentage de gamle formuleringer, som om det var formuleringerne og ikke indholdet, der var det afgørende. At komme videre med dit liv på trods af fortidens fortrædeligheder og spøgelse – at kunne leve som et frit menneske, der har ret til at tage fejl – at kunne udvikle og udfolde sig som menneske og respektere andres udvikling – det er vigtigt for mig – og jeg behøver ikke

¹² Gud er ikke et væsen men årsagen til al væren. På den måde bliver Gud langt større end alle menneskeskabte gudsforestillinger, og det forekommer rent ud tåbeligt at slås om den ene forestillings fortrin frem for den anden.

¹³ Fra Why Christianity Must Change Or Die.

¹⁴ Fra Why Christianity Must Change Or Die.

¹⁵ Fra Why Christianity Must Change Or Die.

¹⁶ Fra Why Christianity Must Change Or Die.

nødvendigvis kalde det syndernes forladelse, selv om det er det, der også ligger i det.

Naturvidenskaben lige fra Galilei over Newton og Darwin til Einstein har sammen med psykologi, filosofi – og senest også sociologi – altså hele studiet af menneskets eksistens i relation til dets omgivelser - gjort det teistiske frelseskoncept umuligt. Derfor må vi nødvendigvis formulere os anderledes i dag, hvis kirken skal bestå som folkets kirke. Vi må så at sige udtrykke de gamle sandheder ”med egne ord!”, som vi sagde i min skoletid og ud fra vores egne følelser og erkendelser. Vi må prædike bag om de gamle formuleringer, og det er slet ikke så let, for det kræver, at vi sætter os selv på spil på en helt anden måde, end vi måske er vant til. Det kræver, at vi bygger på egne troserfaringer mere end på andres åbenbaringer. Først da bliver vores prædiken værd at lytte til for moderne mennesker – herunder også for os selv.

Man må ikke tage fejl og mene, at Spong gør sig kloge end Bibelen eller forkaster indholdet i det, den siger. Den nye kristendom, han vil indføre, er kun ny i forhold til forplumringen af det oprindelige indhold. Han vil tilbage til den oprindelige og ægte forkyndelse – og det vil sige den, der ligger bag Bibelens formuleringer¹⁷ – for de er netop menneskelige, tidsbestemte formuleringer. Han vil undersøge, hvad det var for en begivenhed, der fik dem til at skrive, som de gjorde.¹⁸ For problemet er, at de gamle fine formuleringer ikke længere giver mening for ret mange mennesker. De fleste afskriver dem umiddelbart som forældede og uvedkommende. Der er for mange mennesker simpelt hen for langt fra formulering til indhold, hvis man kan sige det på den måde. Man kan måske sige, at de gamle formuleringer er blevet skamredet af en literalistisk og fundamentalistisk forståelse i en grad, så det kræver et kæmpearbejde at føre dem tilbage til deres oprindelige mening. Det gik galt, dengang forestillingerne overtog indholdets plads, så troen på forestillingerne overtog troen på det, der lå bag forestillingerne. Det er netop literalismens og fundamentalismens overfladiske væsen.

Jeg tror, Spong har ret i, at mange moderne præster har problemer med den teistiske kirke, de tjener:

”I vores tid falder de gamle, kirkelige magtprivilegier sammen for øjnene af os – uundgåeligt, for de byggede på et teistisk grundlag, som i dag er ved at være væk. Dette tab af den præstelige autoritet har medført en mærkbar krise i den præstelige selvforståelse både blandt katolikker og protestanter. Det giver sig udtryk

¹⁷ Måske lidt i samme ånd, som når Grundtvig søgte tilbage til det, der lå bag evangelierne – og fandt trosbekendelsen. Men problemet er et andet i dag end rationalisternes angreb på Bibelen, og derfor må vi også bag om trosbekendelsen - i hvert fald dens ordlyd.

¹⁸ Jf. den såkaldt tredje bølge i Leben-Jesu forskningen, som vel også kan ses som et udtryk for denne holdning. Et af de mest spændende bud på den historiske Jesus kommer fra den amerikanske professor John Dominic Crossan, der har brugt det meste af sit liv på denne forskning.

blandt præster, der ofte søger at legitimere deres gerning gennem forskellige hjælpeforanstaltninger – f.eks. bierhverv som socialarbejdere, psykoterapeuter eller åndelige vejledere.

For mig at se er det alt sammen udtryk for, at en kirke, som bygger på troen på en teistisk guddom af i går, simpelt hen er under afvikling. Præstemagt og – privilegier hører fortiden til. En ikke-teistisk Guds kærlighed kan hverken kontrolleres eller standses af nogen dertil udpeget person...”¹⁹

Samtidig tror jeg, mange præster føler sig spændt ind i en ganske autoritær ramme bestående af dels konservative menighedsråds forventninger om, at intet nyt må ske, og dels af den autoriserende statskirke, der levner ringe plads for selvstændige tiltag af betydning.²⁰ Mine egne anarkistiske tilbøjeligheder strækker sig til at vende mig mod menigheden og ikke mod altertavlen, når jeg læser kollektene. Den tid kommer vel, hvor de enkelte menigheder i fuld frihed kan indrette deres gudstjeneste og deres kristne menighedsliv, som de vil. Hvor tilsynet er et tilsyn med, at der sker noget – og ikke blot, at alt går ”sømmeligt og skikkeligt til.”

Det spændende ved Spong er for mig at se hans konsekvenser af kirkekritikken - at han svarer konstruktivt, synes jeg, på sin egen kritik, som han deler med mange mennesker i dag. Mennesker der for en stor del vender kirken ryggen i deres åndelige søgen, fordi kirken efter deres mening ikke tager deres søgen alvorligt, men blot gentager sig selv i en uendelig strøm af belærende trossandheder og bibelcitater. Eller som det er blevet sagt: Vi gider ikke mere høre om Gud – vi vil se ham selv!

Og dermed kommer jeg til hans vigtigste bog: *Liberating the Gospels*, hvor hans bibelsyn kommer klart frem. Hans tese er – stærkt inspireret af den engelske teologiprofessor, Michael Goulder²¹ og andre, at evangelierne nærmest må betragtes som prædikener over gammeltestamentlige tekster. At deres oprindelse og udformning er liturgisk bestemt af det jødiske liturgiske år i det 1. århundrede med dets fester og obligatoriske læsninger især fra Toraen men også de ældre og yngre profeter

Man kunne i parentes henvise til John Dominic Crossans undersøgelser af evangeliernes stærke præg af kampen om autoriteten og førertrøjen i kristenheden og kampen mod farisæerne og det jødiske præsteskab²², der bringer minder frem fra gode gamle Vilhelm Grønbech – men én ting er evangelierne ikke: de er ikke historiske eller biografiske skildringer af Jesu liv. Der-

¹⁹ Fra *Why Christianity Must Change Or Die*.

²⁰ Spong skriver i *Why Christianity...*, at de gamle autoriserede ritualer i de fleste kirkesamfund for længst er afskaffet. Det var måske værd at overveje også i vores kirke.

²¹ Se f.eks. festskriftet til Michael Goulder fra 2002: *The Gospels According To Michael Goulder – A North American Response*. ed. Christopher A. Rollston. Trinity Press International, Harrisburg, Pennsylvania.

²² John Dominic Crossan: *Jesus – A Revolutionary Biography* – Harper San Francisco 1995.

for må vi nødvendigvis læse evangelierne som det, de er, hvilket ifølge Spong frigør os fra at skulle postulere brud på naturlovene i form af mirakler – frigør os fra at skulle bekende os til overnaturlige fænomener for at kunne være med i folden. For som han siger igen og igen: *Mit hjerte kan umuligt dyrke det, som min forstand forkaster!*

Læser vi Bibelen bogstaveligt, sådan som Spong er vokset op med den – og vel de fleste af os mere eller mindre selektivt - går vi ikke blot fejl af budskabet – men vi risikerer at gøre os selv til fortalere for et forvrænget og forkvaklet menneskesyn og samfundssyn, der legitimerer overgreb på mennesker ud fra en bogstavelig læsning af Den hellige Skrift. Eksemplerne på en sådan læsning af Bibelen er utallige. Kvindeundertrykkelse er blot et af dem. Fordømmelse af homoseksuelle et andet. Antisemitismen et tredje.

Derfor er Spongs opgør med fundamentalismen så afgørende – også med den selektive fundamentalisme, der udvælger sig dele af Skriften, som trods alt ”står urokkeligt fast”, som det hævdes, når man f.eks. tror, at hele ens kristentro falder sammen, hvis man ikke kan tro på f.eks. jomfrufødslen, himmelfarten eller den fysiske opstandelse.

Lad mig citere fra *Liberating the Gospels*:

” I stedet for at bruge tid på at finde ud af, om det, som blev sagt og gjort i evangelierne, faktisk også skete, bør vi undersøge disse episoder som forsøg på fra jødiske forfattere, som skrev på baggrund af det jødiske liturgiske år og de jødiske oplæsninger at udvikle og skrive om menighedens erfaring af Jesus på en særlig jødisk måde. Sådan en tilgang vil igen og igen ryste de skriftfundamentalistiske krav, men den vil også åbne en dør til et åndeligt rige i vores postmoderne verden for de af os, som søger en ny vej ind i Guds underfuldhed.”

Bibelen er for Spong en fantastisk bog men også en fantastisk misforstået bog – en guddommelig jødisk gave til menneskeheden – hvis man altså tager sig tid og mod til at gå bag om de gamle formuleringer. Først da åbner den sig i al sin væld og mangfoldighed. Først da træder den menneskelige visdom og den guddommelige åbenbaring frem med fuld styrke. Det samme kan vel siges om Kristus - om Gud, sådan som jeg fortolker Spong:

Først når Gud og Kristus så at sige afføres deres teistiske iklædning og den cementerede forestilling, som udspringer af en bogstavelig læsning af Bibelen – først når vi holder op med at pukke på trosbekendelsens formuleringer som sådan - først da kan disse, smukke gamle formuleringer træde frem for den enkelte person og menighed i al deres vidunderlige og guddommelige vælde.

Det er præcis derfor, det er så forfærdeligt, når denne helt afgørende proces ligefrem forbydes af kirkelige tilsynsmyndigheder og den almindelige folkestemning. Bibelen må aldrig tages bogstaveligt – det kan få og har fået katastrofale konsekvenser for ufatteligt mange mennesker, og stadig kan man høre bibelfundamentalistiske argumenter i samfundsdebatten og i den kirkelige debat. Det er et af Spongs hovedanliggender at påvi-

se, at det heller aldrig var forfatterens mening, eftersom de havde en langt dybere og langt mere poetisk tilgang til den Kristusbegivenhed, der satte dem i gang. Men som en vidunderlig, ærefrygtindgydende og tidløs skildring af menneskelivets vilkår på godt og ondt er Bibelen en fremragende rejseledsager på vores fælles vandring mod et stadig nærmere gudsforhold – mit stadige og stædige forsøg på at trænge dybere ind i dette sære menneskelivs gådefulde mysterium. Og det er der jo heller ikke noget nyt i – især vel ikke for en luthersk tankegang, der protesterer mod enhver form for pavedømme – herunder vel dybest set også Bibelen!

Jeg er ikke enig med Spong i alt. Han kan naturligvis heller ikke stå alene, men må have korrektioner fra nær og fjern. F.eks. synes jeg nok, han presser Det nye Testamente rigeligt meget for at få det til at passe til teorien om den liturgiske oprindelse. Selv 40 år efter Jesu død må der dog have været uomgængelige biografiske kendetegn, som evangelierne ikke kunne komme udenom i deres beskrivelse.

Man kan også spørge, om Spongs teologi er en teologi for de stærke. Hvad skal det sørgende – det døende og lidende menneske bruge alle disse afsløringer til?²³

Man kan spørge – som mange har gjort – om Spong tager ondskaften alvorligt. Er han ikke utroligt blåøjet i sin tro på vores evne til at leve fuldt ud – elske grænseløst og være, sådan som vi er skabt til at være?

Der er klart nok mange spørgsmål, der presser sig på, men Spong er alligevel en meget spændende og relevant udfordring til kirken i dag, og jeg må indrømme, at jeg har haft en herlig tid det sidste halvandet år i selskab med ham og andre spændende og kontroversielle teologer. Og det er mit indtryk, at jeg ikke er den eneste. For mig er der ingen tvivl om, at kirken kommer til at forholde sig til Spong og lignende teologer – simpelt hen fordi de stiller relevante spørgsmål, som ikke uden videre kan og skal afvises. Den tid, hvor man kunne affeje de ubehagelige spørgsmål ved at slå budbringeren ihjel eller latterliggøre hans anliggende, burde for længst være forbi – selv indenfor kirken.

Lad mig slutte med at referere fra Spongs egen slutning på den bog, som nu er blevet oversat til dansk under titlen: *En ny kristendom i en ny verden:*

”Med denne nye gudsforståelse vil kirkerne ophøre som adfærdskontrollerende institutioner og vil hellige sig styrkelse og udvidelse af livet. Gudstjenesten vil fejre Guds kraft, som er til stede i selve livets hjerte. Kristen undervisning vil blive en søgen efter sandheden og ikke indoktrinering af de trofaste med en særlig form for religiøs propaganda. Menighedslivet vil blive

²³ Jf. Kresten Drejergaard: *Forudsætninger*, Aros 2004, artiklen *At tale om Gud* p. 104: *Men hvad med røveren på korset? Hvilket evangelium ville der være for ham i en sådan etisk og kulturel forståelse af kristendommen? Der er intet mindre end saligheden til forskel på, om ordene fra ham, der var korsfæstet ved siden af, blot var en opmuntrende sjælesørgersk bemærkning, eller om de er et løfte fra den almægtige Gud selv!*

vigtigt, fordi det hjælper os til at leve fuldt ud, elske grænseløst og være alt, hvad vi kan være.

På den måde bliver kristendom ikke noget, som skal tros men en tro, vi må leve i – en vision der står foran os, og som inviterer os indenfor.

Jeg forkynder en Gud bagved bekendelserne – en Kristus bagved inkarnationen – et liv som udfordrer os til at gribe fat i vores væsens usikkerhed og bevæge os ud af de kasser, som er skabt af fortidens tryghedsskabende kirker...

Jeg føler det som min opgave at støtte denne proces.

Jeg vil overskride min tros grænser som et troende menneske, som én, der elsker den kirke, der har formet mig...

Jeg byder reformationen velkommen. Jeg håber jeg har været en af dem, der satte den i gang. Jeg længes efter at den skal lykkes, så mine børnebørn kan sige: "Gud er virkelig for mig, og Jesus er min port ind i den virkelighed."

Erik Fonsbøl